

YOM TOV ENCOUNTERS

A Publication of Chicago Community Kollel ■ 773-262-9400 ■ General Editor: Rabbi Akiva Niehaus

Roshei Kollel: Rabbi Dovid Zucker, Rabbi Moshe Francis

Did You Know?

הלכות החג

Rabbi Akiva Niehaus

■ Simcha on Rosh Hashanah

It is a special mitzvah to be happy on Yom Tov – both an individual himself and his family. For example, one should purchase treats for the children and new clothes and jewelry for his wife based on his ability (*Shulchan Aruch* 529:2). Does this mitzvah apply on Rosh Hashanah as well? On the one hand, we refer to Rosh Hashanah as a “Chag – holiday” (see *Tehillim* 81:4), but on the other hand, we don’t say the classic text of “*Moadim Lsimcha, Chagim Uzmanim Lsason*” in Kiddush and Shemoneh Esreh (S.A. 582:8). Is it a classic holiday, which calls for joy, or not? Many Poskim rule that the obligation of simcha applies to Rosh Hashanah as well (see *Rambam Hil’ Yom Tov* 6:17-18 who references “other Yomim Tovim”; *Shulchan Aruch* 597:1). Although some Poskim write that one should not eat meat on Rosh Hashanah (*Maggid Meisharim* cited in preface to *Magen Avrohom* §597), others disagree and allow it (see *Magen Avrohom* 529:3; *Mishnah Berurah* 597:1 and 529:11). In fact, some write that eating meat is especially appropriate on Rosh Hashanah because it is a good omen for the first day of the year (*Shaar Hatziyun* 529:13). Thus, it appears to be a standard Yom Tov and one is obligated in joy. Notwithstanding the above, one should remember that Rosh Hashanah is the Day of Judgment and frivolous activity should certainly be avoided (S.A. 597:1).

■ Pomegranate Plans

Many people have a custom to eat pomegranates on the nights of Rosh Hashanah as a sign that we should multiply and be fruitful like pomegranate seeds. In locations where this fruit is not readily available year-round, the beracha of Shehechyanu should be recited prior to eating it (provided that he didn’t eat it yet that year/harvest). Although the beracha of Shehechyanu is recited during Kiddush, a separate beracha should be recited for the fruit and one should not have in mind during Kiddush to cover the Shehechyanu for the pomegranate. The reason for this is that the Shehechyanu during Kiddush is to commemorate the arrival of Yom Tov, whereas the recitation on the fruit is to commemorate the new fruit – which has nothing to do with the Yom Tov. Since these are two unique requirements, they

(Continued on inside page)

פניני המועד

Rabbi Moshe Revah

■ **יהי רצון שנרבה זכויות כרמון** We ask Hashem on Rosh Hashanah that we should have as many mitzvos as pomegranate seeds. The *Pri Chadash* (583:1) asks, why is this considered a good thing? The *Gemara* (*Berachos* 57a) states that even the ‘empty’ among Klal Yisrael are filled with mitzvos like a pomegranate. So why are we asking to be like the ‘empty’ of Klal Yisrael?

To answer, we first must explain what it means that even the empty are filled with mitzvos; if they have mitzvos, why are they called empty? The answer is fundamental to our understanding of the next world. Hashem set up this world in a way that we are guaranteed success. As it says, “Hashem wanted to benefit Klal Yisrael so He created many mitzvos.” This means that there are many mitzvos that every single one of us fulfills every second. For example, even a major sinner doesn’t go up to Har Habayis... so he gets a reward for that. Hashem set it up that we are guaranteed to have more mitzvos than aveiros at the end of the day. That is why even the ‘empty’ are chock-full like a pomegranate. Relative to what they could have been, they are called ‘empty’, but they still have lots to their name. Everyone in Klal Yisrael has a portion in Olam Haba!

On the other hand, when we are asking for the *zchusim* on Rosh Hashanah, we are asking to be like a pomegranate. Chock-full of mitzvos. Filled to the brim. It is an expression that can refer to different things in different places. $E=mc^2!$ (See *Pardes Yosef HaChadash* pg. 205 who brings down 38 answers to this question!)

■ **יהי רצון שנרבה זכויות כרמון** We ask Hashem that we should have as many mitzvos as the pomegranate. How can we ask for more merits? There is a simple mathematical equation for getting more mitzvos. You do the mitzvah – you get the *zchus*. How is it possible to ask for more merits? (We have given 2 answers to this question in previous years).

R’ Yaakov Galinsky *zt”l* answers based on a famous concept from the Chofetz Chaim who explains that one can technically turn his entire day into mitzvos. If one eats and sleeps so that he will have strength to learn Torah, he changes that entire mundane act into a preparatory act of learning. When one goes to work and has intention to use the proceeds to support Torah, he is doing a mitzvah even at a boring job! Even when he exercises or takes a break, if his intention is to work better, so that he can earn more money and serve Hashem better, it is all a mitzvah. (Hashem is the judge on his true intentions, of course!) Therefore, we are asking Hashem to help us turn all these things we are doing anyways into mitzvos... Just change our frame of mind so that we can do these activities for the right reason.

(Continued on back page)

יש לעיין

הרב יהושע משה גולדשטיין

באמירת המלך הקדוש ■ בגמי ברכות יב: מובא מח' רב ור"א (ורבה ורב יוסף) אי בעשיית אומרים המלך הקדוש והמלך המשפט או שיצא אם אומר הקל הקדוש והקל המשפט, וקיי"ל כרב (ורבה) דבעשיית אומרים המלך הקדוש והמלך המשפט. וכי שם בתוס' דאם לא אמרו, מחזירין אותו "דכל דמשנה ממטבע שטבעו חכמים אינו יוצא ידי חובתו". וכן פסקו הרי"ף והרא"ש ורמב"ם ורבינו טושו"ע סי' תקפ"ב. (והוכיח הרא"ש כן דמדקאמר ר"א שאם אמר הקל הקדוש יצא מכלל דלרבה לא יצא אפי' בדיעבד.) אמנם, התוס' שם סיימו "ור"מ כתב דאין מחזירין אותו מכל אותן דברים דלא פסק בספר בפירוש והביא ראי' לדבריו". וכי"כ רבי"ש בשם רבני צרפת וכן הוא ש"י הראב"ד בהשגות דאינו מעכב את התפילה. והראב"י שם הביא ראי' דא"י בגמי' שבת כד. דימים שיש בהם קרבן מוסף כגון ר"ח וחוג"מ, יש בהם הזכרת מעין המאורע דהיינו יעלה ויבוא ואם לא אמר מחזירין אותו, אך ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון בה"ב של תעניות ומעמדות שמזכיר תפילת עננו (היינו הזכרת מעין המאורע דידהו) בברכת שומע תפילה, אם לא אמרו אין מחזירין אותו. וא"כ עשיית שהם ימים שאין בהם קרבן מוסף, הזכרת מעין המאורע דידהו שהוא המלך הקדוש וכי' אם לא אמרו אין מחזירין אותו. וכי' ע"ז בבאור הגר"א שהוא ראי' שאין עלי' תשובה.

והרבה אחרונים מפרשים (זכרון שמואל כב: ב ולהבחיל"ח הגרמ"ד סאלאוויציק שליט"א וספר ירח למועדים) שיש ב' מיני חיובי הזכרה: א' יש הזכרות שאינו חלק ממטבע ונוסח התפילה ורק הוא חיוב נוסף של הזכרת מעין המאורע כמו יעלה ויבוא ועננו, ב' יש הזכרות שנעשים לחלק ממטבע התפילה. ועל דרך זה כ' במל"ה ברכות כח. דבשכח משיב הרוח ומוריד הגשם מחזירין אותו ואינו יוצא בתפילת השי"ך דדמי למי שחיסר ברכה א' מן ברכות שמו"ע דאין השי"ך מוציאנו מפני שהוא בקי, אך אם שכח טל ומטר או יעלה ויבוא יוצא בתפילה השי"ך דשם לא שינה מטבע התפילה ולא חשיב שחיסר ברכה ורק דחיסר הזכרה וע"ז יכול לצאת בתפילה השי"ך שכבר התפלל. (וזה דלא כהגר"ח שנוקט דטל ומטר הוא חלק ממטבע התפילה וכמו דמטו בי מדרשא בשם הגר"ח דאמירת ותן טל ומטר בימי הגשמים, הוא מטבע ונוסח שמו"ע בימות הגשמים ואינו סתם הזכרת מעין המאורע ונפק"מ דבלא אמר יעלה ויבוא הפשט הוא דחשיב שהתפלל תפלה ורק דחיסר ההזכרה, אך בלא הזכיר טל ומטר חשיב שמשנה ממטבע התפילה ודמי כמי שדילג א' מן הברכות, ונפק"מ בלא הזכיר מעין המאורע במנחה, האם להתפלל ערבית שתיים, והדברים עתי קים.) וא"כ י"ל דהכלל דהזכרות בימים שאין בהם קרבן מוסף שאינם מעכבים את התפילה הוא רק בדיני הזכרות שאינם ממטבע התפילה, אך המלך הקדוש וכי' שהם מטבע ונוסח תפילת שמו"ע בעשיית, וכדמדויק לשון התוס' הובא לעיל, זה מעכב את התפילה אפי' בימים שאין בהם מוסף שהרי סו"ס שינה מטבע תפילה, ודמי למי שלא אמר טל ומטר בימות הגשמים שמחזירין אותו. וזוה גופא פליג הראב"י והוא סובר דהמלך הקדוש דומה להזכרת יעלה ויבוא שהיא דין הזכרה, וע"כ שייך לכלל דימים שאין בהם קרבן מוסף. (וכן מדויק בלשון ראב"י גופא שהוא רק דין הזכרת דעלמא.)

יש חידוש ידוע של הגר"א פאסוואלער זצ"ל שאם לא אמר המלך הקדוש בליל ר"ה, אין מחזירין אותו דדמי ליעלה ויבוא דאינו מעכב בליל ר"ח מפני שאין מקדשין את החודש בלילה ולהנ"ל יש לדון אם נא' דהמלך הקדוש וכי' אינו סתם הזכרה אלא חלק ממטבע התפילה, ל"ד ליעלה ויבוא וי"ל דמעכב בליל ר"ה דסו"ס שינה מטבע התפילה (כן הקשו הנהג אחרונים).

בענין אמירת וזכרנו ■ ע' בתוס' הנ"ל שכי' שאם לא אמר וזכרנו, ומי כמוך, וכתוב לחיים, ובספר חיים וכי' בעשיית שמחזירין אותו כמו המלך הקדוש דחשיב משנה ממטבע שטבעו חכמים. אך הרא"ש שם פליג דרק המלך הקדוש חשיב שינוי ממטבע שטבעו חכמים שחייב הזכרה שלו מוזכר בגמ', אך אמירת וזכרנו וכי' שהוא רק תקנת הגאונים ואינו מוזכר בגמ' (מקורו במס' סופרים יט: ח) ל"ח שנוי מטבע ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, וכן הוא בטושו"ע תקפ"ב ד. ועי' רבינו יונה (ספ"ה דברכות) שעשה כעין פשרה דבר"ה וי"כ שהם עיקר הדין והחתימה ויש בהם קרבן מוסף, אם לא אמרו מחזירין אותו, אך בשאר עשיית אין מחזירין אותו. וצע"ג שהבאנו לעיל דרבי"ש ספ"ק בברכות סובר כשי' תוס' דהמלך הקדוש מעכב התפילה בכל עשיית ומי"ש גבי וזכרנו שנחלק בין ר"ה וי"כ לעשיית וגבי המלך הקדוש אינו מחלק; ובס' ירח למועדים ב"י עפמ"ש"כ לעיל דרבי"ש ס"ל דהמלך הקדוש אינו סתם הזכרת מעין המאורע אלא הוא מטבע התפילה באלו הימים ולכן מעכב את התפילה בכל עשיית דלא התפלל כמטבע, אך וזכרנו הוא סתם דין הזכרה ול"ח שנוי מטבע ולכן הדרי' לכלל דגמי' שבת דבר"ה וי"כ שיש בהם מוסף מעכב ולא בעשיית שאין בהם מוסף. והעב"י י"ל כנ"ל בהרא"ש דכיון דזכרנו אינו מוזכר בגמ' ל"ח שנוי מטבע אלא חיוב הזכרה בעלמא (ותוס' ס"ל דאעפ"כ חשיב שנוי מטבע). ובס' הנ"ל ב"י באופ"א

(המשך בעמוד האחרון)

פסקים מאת מרן הגאון ר' משה פיינשטיין זצוק"ל

הרב משה זאב קויפמאן

מצות שופר שמיעה או תקיעה

האחרונים מאריך בגדר מצות תקיעת שופר, אם המצוה היא השמיעה או המעשה תקיעה. נוסח הברכה של "לשמוע קול שופר" משמע שהעיקר היא השמיעה, אבל מצד שני, המשנה ברי"ה (סופ"ג) כותב שמי ששומע תקיעה מחרש ושוטה וקטן, שאינם בר חיובא, לא יצא ידי חובתו. זה משמע שהמצוה היא התקיעה עצמו, שאם התקיעה רק היכא תמצא לקיים המצוה, זהו בגדר של הכשר מצוה, ולא יהיה פסול של אינו בר חיובא. ויש עוד סמך שהמצוה היא התקיעה, ממה שצריך התוקע לכוון להוציא השומעים, וזהו סמך שהתקיעה היא המצוה, וצריך כל השומעים לצאת ידי"ח כעין שומע כעונה.

י"א (שאג"א סי' ו, יום תרועה דף כט:): ששניהם, בין התקיעה ובין השמיעה, הם חלקי המצוה. אמנם רבינו זצ"ל (אג"מ א: קעג) כותב שבאמת תקיעת שופר אינו בגדר של שומע כעונה, שעיקר מצותו אינו אלא השמיעה לחוד. ומה שצריך לשמוע מבר חיובא, הוא שכדי לקיים מצותו, צריך לשמוע תקיעה של מצוה, וזהו ע"י בר חיובא לחוד. ומה שצריך בעל תוקע לכוון להוציא כל השומעים, רבינו זצ"ל מחדש, שאם התוקע לא יכוון להוציא השומע, כלפי השומע יהיה רק קול בעלמא, ולא יהיה בכלל תקיעה אלא קול בעלמא.

ויש בזה נפק"מ להלכה, שהרי יש מחלוקת ראשונים לגבי מי שעומד בשמונה עשרה, ורוצה לשמוע לקדושה ע"י שומע כעונה, אי הוי הפסק, וקיי"ל שמוטר לשמוע, ולא הוי הפסק. אבל כאן, כתב רבינו זצ"ל, כיון ששמיעת קול השופר אי"צ להלמדות של שומע כעונה, לא יהיה חשוב כעונה כלל, ולא יהיה הפסק לכו"ע.

בעל תוקע שלקח שופר אחרת

בעובדא שהבעל תוקע מברך ברכת המצוה על תקיעת שופר, "לשמוע קול שופר", ולא הצליח להוציא אפילו קול אחת מהשופר, ונמלך ליקח שופר שנית אולי נשתנה מזלו, משנ"ב (תקפה: יח) כותב שאין צריך לחזור ולברך, כיון שהיה מונח לפניו על השולחן, "מסתמא דעתו הוה על כולם". בשער הציון שם מביא המקור מהל' ברכות (מ"ב ר: כ) שאם בירך על פרי אחת, והיה עוד פירות לפניו על השולחן, ונפסל הפרי שבידו ואינו יכול לאוכלו, יש מח' ראשונים אם מחויב לברך על פרי אחר עוד ברכה אם לאו. משנ"ב שם כותב "כיון שהיה מונח לפניו על השולחן הוי כדעתו על הכל, וספק ברכות להקל". וה"ה הכא לגבי הברכה על השופר, רק אם היה לפניו ודעתו גם עליו אינו צריך לחזור ולברך. [א.ה. במ"ב תקנה: ד כתוב "אם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר א"צ לברך, אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך", ומקורו הוא בשו"ת בנין עולם סי' לא, ויש לעיין].

והנה רבינו זצ"ל עירר על הדמיון של המשנ"ב בין מצות שופר לברכת הנהנין. שהרי בברכת הנהנין, שהברכה היא משום שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה, הברכה היא על החפצא של הפרי, ובמקום שכל הפירות מוכן לפניו, יש לומר שכונת המברך על כולם, אבל אם אינו לפניו, אין הברכה חל אלא על הפרי שלפניו לחוד, ואם אינו אוכלו הוי ברכה לבטלה [א.ה. ע' עטרת דודאים זכרון חיים סי' ל בענין זה]. משא"כ בברכת המצוה של תקיעת השופר, אין הברכה חל על השופר עצמו, אלא על המצוה לחוד, והשופר אינו אלא הכשר כדי לקיים המצוה. ממילא אם נמלך לתקוע בשופר אחר, אפילו אם אינו לפניו, אינו מברך.

אמנם בצירוף אחת מודה רבינו זצ"ל ששייך לברך פעם אחרת, והוא אם השופר שלפניו נמצא פסול, ואינו כשר לקיים המצוה כלל, בזה אמרינן שכיון שאין שייך לקיים המצוה עכשיו, אין ברכתו חל בכלל, וכשיבוא שופר אחרת צריך לחזור ולברך. אבל במקום שהשופר כשר לגמרי, ומשום "רע מזל" הבעל תוקע החליפו עם שופר אחרת, בזה אין לחזור ולברך כמו שיבארנו. (מסורת משה כתי"י)